

ความเหมาะสมและจำเป็นของการระงับข้อพิพาทที่เกี่ยวข้องกับการลงทุน และประกอบกิจการสำรวจและผลิตปิโตรเลียมและกักเก็บคาร์บอน โดยอนุญาโตตุลาการในยุคการเปลี่ยนผ่านทางพลังงาน

Suitability and Necessity of Resolving Disputes Relating to Petroleum Exploration and Production and Carbon Storage Investment and Operation through Arbitration in an Era of Energy Transition

ผศ.ดร.ปิติ เอี่ยมจำรูญลาภ (Assistant Professor Dr. Piti Eiamchamroonlarp)¹

วันที่รับบทความ 15 สิงหาคม 2566, วันแก้ไขบทความ 11 กันยายน 2566, วันที่ตอบรับบทความ 15 กันยายน 2566

บทคัดย่อ

การระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการตามพระราชบัญญัติปิโตรเลียม พ.ศ. 2514 นั้นยังมีความจำเป็นและมีความเหมาะสมเพื่อดึงดูดให้มีการลงทุนและประกอบกิจการสำรวจและผลิตปิโตรเลียม การให้หลักประกันว่าจะไม่แก้ไขเปลี่ยนแปลงสิทธิประโยชน์จากการลงทุนแต่เพียงฝ่ายเดียวตามข้อกำหนดในสัมปทานและสัญญาแบ่งปันผลผลิตนั้นจำเป็นต้องมีกลไกการระงับข้อพิพาทที่มีความเป็นกลาง น่าเชื่อถือและไม่ถูกแทรกแซงในทางการเมือง ตลอดจนเป็นการระงับข้อพิพาทโดยผู้ระงับข้อพิพาทที่มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับประกอบกิจการปิโตรเลียม ในขณะเดียวกัน การระงับข้อพิพาทที่เกี่ยวข้องกับการกักเก็บคาร์บอนโดยผู้ประกอบกิจการปิโตรเลียมตามมาตรา 23 พระราชบัญญัติปิโตรเลียม พ.ศ. 2514 ก็มีความเหมาะสมที่จะถูกดำเนินการโดยกระบวนการอนุญาโตตุลาการซึ่งเป็นกลไกการระงับข้อพิพาทที่เปิดโอกาสให้มีการระงับข้อพิพาทโดยผู้เชี่ยวชาญ โดยเป็นกระบวนการที่รวดเร็วและตอบสนองต่อสถานการณ์ฉุกเฉินโดยเฉพาะอย่างยิ่งหากเกิดเหตุรั่วไหลของก๊าซเรือนกระจกที่ถูกกักเก็บ และเป็นระบบการระงับข้อพิพาทที่มีความเป็นกลางโดยอาศัยกฎหมายและหลักเกณฑ์ที่มีความเป็นพลวัตสอดคล้องกับการพัฒนาของเทคโนโลยีและความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ

คำสำคัญ : การกักเก็บคาร์บอน, ข้อพิพาทเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ, อนุญาโตตุลาการ

¹ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย; Faculty of Law, Chulalongkorn University Corresponding author, email: piti.e@chula.ac.th, Tel 02 218 2017

ABSTRACT

Dispute resolution through arbitration under the Petroleum Act B.E. 2514 (1971) is deemed to be a suitable and necessary means to attract investment and operation in the exploration and production industry. The government's commitment to refrain from unilaterally change rights and benefits of a petroleum concessionaire of a production sharing contractor must be accompanied by a dispute resolution mechanism that is neutral, less politicized, is vested with expertise on petroleum operation. In relation to dispute relating to greenhouse gas storage activities carried out by a petroleum concessionaire of a production sharing contractor under Section 23 of the Petroleum Act B.E. 2514 (1971) should also be resolved by arbitration. This is because arbitration can serve a neutral dispute resolution venue that is conducted by experts. The dispute resolution process can be expedited and is capable of promptly responding to an emergency incident especially in the case of leakage of the stored greenhouse gases. In addition, arbitrators can be required to apply laws and rules that have been developed to reflect emerging and ongoing changes in climate change technologies and associated risks.

Keywords : Carbon storage, Climate change related disputes, Arbitration

บทนำ

ในยุคที่ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรปิโตรเลียมลดน้อยลง การสำรวจและผลิตปิโตรเลียมมีความดึงดูดการลงทุนน้อยลง และเข้าสู่ยุคการเปลี่ยนผ่านทางพลังงานซึ่งผู้ประกอบการสำรวจและผลิตปิโตรเลียมนั้นอาจประกอบกิจการอัดก๊าซเรือนกระจกลงในหลุมปิโตรเลียมที่ไม่มีศักยภาพในการผลิตแต่สามารถกักเก็บก๊าซเรือนกระจกอย่างถาวรควบคู่ไปกับการประกอบกิจการสำรวจและผลิตปิโตรเลียม หรืออาจมีการประกอบการหรือหน้าที่รับผิดชอบหลังจากที่สิทธิในการสำรวจและผลิตปิโตรเลียมสิ้นสุดลงแล้ว ด้วยเหตุนี้ จึงเกิดประเด็นให้ต้องพิจารณาว่าการระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการตามพระราชบัญญัติปิโตรเลียม พ.ศ. 2514 และกฎกระทรวงกำหนดแบบสัมปทานและสัญญาแบ่งปันผลผลิตนั้นยังคงเป็นวิธีการระงับข้อพิพาทที่มีความจำเป็น เหมาะสม และสมควรถูกพัฒนาให้สามารถรองรับการระงับข้อพิพาทที่เกี่ยวข้องกับการอัดก๊าซเรือนกระจกลงในหลุมปิโตรเลียมหรือไม่

บทความนี้เสนอบทวิเคราะห์ว่า การระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการยังมีศักยภาพในการเป็นกลไกทางกฎหมายที่สร้างระบบกฎหมายที่เอื้ออำนวยต่อการลงทุนเพื่อคุ้มครองการลงทุนทั้งในมิติของการลงทุนของผู้ประกอบการเพื่อประกอบกิจการสำรวจและผลิตปิโตรเลียม และในขณะเดียวกันการลงทุนโดยผู้ประกอบการสำรวจและผลิตปิโตรเลียม ตลอดจนผู้ประกอบการอื่นเพื่อประกอบกิจการอัดก๊าซเรือนกระจกลงในหลุมปิโตรเลียม โดยจะอธิบายถึง มุมมองของผู้มีส่วนได้เสียในกิจการสำรวจและผลิตปิโตรเลียมต่อการระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการ ในลำดับถัดไปจะแสดงถึงข้อพิจารณาทางวิชาการเกี่ยวกับความเหมาะสมและจำเป็นในการกำหนดให้ใช้การระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการในกิจการสำรวจและผลิตปิโตรเลียม และจะแสดงถึงการประกอบกิจการอัดก๊าซเรือนกระจกลงในหลุมปิโตรเลียมในยุคการเปลี่ยนผ่านทางพลังงาน และในลำดับสุดท้ายจะนำเสนอถึงข้อพิพาทที่อาจเกิดขึ้นจากการประกอบกิจการอัดก๊าซเรือนกระจกลงในหลุมปิโตรเลียมเพื่อกักเก็บอย่างถาวรและการระงับข้อพิพาท

1. มุมมองของผู้มีส่วนได้เสียในกิจการสำรวจและผลิตปิโตรเลียมต่อการระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการ

พระราชบัญญัติปิโตรเลียม พ.ศ. 2514 บัญญัติให้ข้อพิพาทที่เกี่ยวกับการที่รัฐมนตรีสั่งให้ผู้รับสัมปทานแก้ไข เหตุที่จะสั่งเพิกถอนสัมปทานตามมาตรา 52 และข้อพิพาทที่เกี่ยวกับปัญหาที่ว่าได้มีการปฏิบัติตามสัมปทานหรือไม่ ถ้าไม่สามารถตกลงกันได้ ให้ดำเนินการระงับโดยอนุญาโตตุลาการ² โดยบทบัญญัติบัญญัตินี้จะใช้บังคับกับผู้รับสัญญาแบ่งปันผลผลิตในกรณีมีข้อพิพาทที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพลังงานสั่งให้ผู้รับสัญญาแบ่งปันผลผลิตแก้ไข เหตุที่จะสั่งเพิกถอนสัญญาแบ่งปันผลผลิต และข้อพิพาทที่เกี่ยวกับปัญหาที่ว่าผู้รับสัญญาแบ่งปันผลผลิตได้มีการปฏิบัติตามสัญญาแบ่งปันผลผลิตหรือไม่³

โดยข้อ 13 ของกฎกระทรวงกำหนดแบบสัมปทานปิโตรเลียม พ.ศ. 2555 และข้อ 13 ของกฎกระทรวงกำหนดแบบสัญญาแบ่งปันผลผลิต พ.ศ. 2561 ต่างมีข้อกำหนดว่าในกรณีที่คู่กรณีไม่สามารถตกลงกันได้ภายในระยะเวลาตามวรรคหนึ่ง ให้ดำเนินการระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการตามวิธีการที่กำหนดไว้ในข้อบังคับอนุญาโตตุลาการของคณะกรรมการว่าด้วยกฎหมายการค้าระหว่างประเทศแห่งสหประชาชาติ (UNCITRAL ARBITRATION RULES) ที่ใช้บังคับอยู่ในวันที่เสนอให้ระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการ

1.1 คณะรัฐมนตรี

คณะรัฐมนตรีในฐานะที่เป็นผู้กำหนดแนวทางและนโยบายต่าง ๆ ในการทำสัญญา ได้มีความเห็นในวันที่ 28 กรกฎาคม 2552 ว่าการทำสัญญาระหว่างหน่วยงานของรัฐกับเอกชนในกรณีต่าง ๆ ซึ่งรวมถึงการให้สัมปทานของรัฐซึ่งตกลงให้ใช้วิธีการอนุญาโตตุลาการในการระงับข้อพิพาทแล้ว “ส่วนใหญ่หน่วยงานของรัฐจะเป็นฝ่ายแพ้คดีหรือเป็นฝ่ายที่ต้องชดเชยค่าเสียหายอันเป็นภาระด้านงบประมาณแผ่นดินเป็นจำนวนมาก”⁴ โดยข้อ 1 ของมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าวกำหนดว่า

“สัญญาทุกประเภทที่หน่วยงานของรัฐทำกับเอกชนในไทยหรือต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นสัญญาทางปกครองหรือไม่ ไม่ควรเขียนผูกมัดให้มอบข้อพิพาทให้อนุญาโตตุลาการเป็นผู้ชี้ขาด แต่หากมีปัญหาหรือความจำเป็น หรือเป็นข้อเรียกร้องของคู่สัญญาที่มีอาจหลีกเลี่ยงได้ ให้เสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาอนุมัติเป็นราย ๆ ไป”⁵

ต่อมาได้มีการแก้ไขมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าวในวันที่ 17 กรกฎาคม 2558 แก้ไขข้อ 1 ของมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 7 สิงหาคม 2552 โดยกำหนดว่า

“สัญญาที่หน่วยงานของรัฐทำกับเอกชนในไทยหรือต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นสัญญาทางปกครองหรือไม่ ถ้าเป็นกรณีดังต่อไปนี้

- (1) สัญญาที่ต้องดำเนินการตามพระราชบัญญัติให้เอกชนร่วมลงทุนในกิจการของรัฐ พ.ศ. 2556
- (2) สัญญาสัมปทานที่หน่วยงานของรัฐเป็นผู้ให้สัมปทาน

² พระราชบัญญัติปิโตรเลียม พ.ศ. 2514, มาตรา 53.

³ พระราชบัญญัติปิโตรเลียม พ.ศ. 2514, มาตรา 53/8 วรรคหนึ่ง (3).

⁴ มติคณะรัฐมนตรี เรื่อง การทำสัญญาระหว่างหน่วยงานของรัฐกับเอกชน เมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม 2552.

⁵ Ibid.

หน่วยงานของรัฐไม่ควรเขียนผูกมัดให้มอบข้อพิพาทให้อนุญาโตตุลาการเป็นผู้ชี้ขาด แต่หากมีปัญหาหรือความจำเป็นหรือเป็นข้อเรียกร้องของคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งที่มีอาจหลีกเลี่ยงได้ ให้เสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาอนุมัติเป็นราย ๆ ไป”⁶

1.2 ผู้มีส่วนได้เสียอื่น

ผู้เขียนได้มีโอกาสเข้าร่วมโครงการประเมินผลการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยปิโตรเลียมเพื่อความมั่นคงด้านพลังงาน (ซึ่งเป็นโครงการที่ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้รับมอบหมายจากกรมเชื้อเพลิงธรรมชาติ) ในฐานะนักวิจัยได้รับข้อมูลเชิงประจักษ์เกี่ยวกับมุมมองของผู้มีส่วนได้เสียในกิจการปิโตรเลียม เช่น บริษัทน้ำมัน ผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด นักวิชาการ และผู้ทรงคุณวุฒิด้านกิจการปิโตรเลียม

ในยุคที่ประเทศไทยยังไม่มีความสามารถในการประกอบกิจการปิโตรเลียมได้เอง ประเทศไทยต้องพึ่งพาบริษัทต่างชาติเป็นหลักแต่ด้วยความไม่แน่นอนของระบบศาลและไม่ต้องการอยู่ในบังคับศาลไทย เพราะเป็นประเทศกำลังพัฒนา นักลงทุนจึงมีข้อกังวลเกี่ยวกับศักยภาพและความเป็นกลางในระงับข้อพิพาทของศาลไทย จึงต้องมีการระงับข้อพิพาทเพื่อเอื้ออำนวยให้มีการระงับข้อพิพาทที่มีความเชี่ยวชาญ ซึ่งต่างจากผู้พิพากษา (ในช่วงเวลาดังกล่าว) ที่ยังอาจไม่มีความรู้เฉพาะด้าน

บริษัทน้ำมันโดยเฉพาะอย่างยิ่งบริษัทน้ำมันต่างชาติได้ให้ความสำคัญกับการระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการ โดยให้ข้อมูลว่าเป็นกลไกที่สำคัญซึ่งส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจว่าจะลงทุนเพื่อประกอบกิจการสำรวจและผลิตปิโตรเลียมหรือไม่ การ “มี” หรือ “ไม่มี” การระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจลงทุน เพราะเป็นมาตรการที่ช่วยลดความเสี่ยงทางการเมืองได้

ในขณะที่นักวิชาการ และผู้ทรงคุณวุฒิด้านกิจการปิโตรเลียมต่างให้ความเห็นตรงกันว่า การระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการเพื่อระงับข้อพิพาทระหว่างนักลงทุนและรัฐยังมีความจำเป็น เพื่อรักษาความเป็นธรรมและเป็นกลางของทั้งฝ่ายลงทุนและฝ่ายรัฐ โดยเป็นการแสดงจุดยืนว่าประเทศไทยเป็นประเทศที่มีหลักนิติธรรมมีการเคารพสัญญา นอกจากนี้ อนุญาโตตุลาการเป็นหลักประกันเรื่องการถูกบังคับยึดกิจการให้กลายเป็นของรัฐ และเป็นปัจจัยที่ช่วยสร้างความเชื่อมั่นแก่นักลงทุน และมีส่วนช่วยลด “ความเสี่ยงทางการเมือง” จากการประกอบกิจการปิโตรเลียมได้

2. ข้อพิจารณาทางวิชาการเกี่ยวกับความเหมาะสมและจำเป็นในการกำหนดใช้การระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการในกิจการสำรวจและผลิตปิโตรเลียม

การลงทุนเพื่อประกอบกิจการสำรวจและผลิตปิโตรเลียมผ่านระบบสัมปทานหรือสัญญาแบ่งปันผลผลิตตามมาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติปิโตรเลียม พ.ศ. 2514 นั้นเป็นการลงทุนที่ผู้รับสัมปทานหรือผู้รับสัญญาแบ่งปันผลผลิตนั้นมีความรับผิดชอบในการจัดหาทุนมาเพื่อประกอบกิจการ แบกรับความเสี่ยงในการประกอบกิจการ เช่น ความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติ และการที่ไม่สามารถค้นพบปิโตรเลียมในเชิงพาณิชย์ได้ เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนกับการได้ผลตอบแทนจากการลงทุน เช่น การได้กำไรจากการขายผลผลิตปิโตรเลียมที่ผลิตและปิโตรเลียมส่วนที่เป็นกำไร ในขณะที่รัฐบาลก็จะได้รับส่วนแบ่งจากการผลิตปิโตรเลียมผ่านเครื่องมือทางการคลังปิโตรเลียม เช่น การเก็บค่าภาคหลวง ผลประโยชน์ตอบแทนพิเศษ

⁶ มติคณะรัฐมนตรี เรื่อง ขอแก้ไขมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม 2552 (เรื่อง การทำสัญญาระหว่างหน่วยงานของรัฐกับเอกชน) เมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม 2558

2.1 การคุ้มครองผู้ประกอบการกิจการสำรวจและผลิตปิโตรเลียมตามกฎหมาย

รัฐบาลไทยให้หลักประกันแก่ผู้รับสัมปทานและผู้รับสัญญาแบ่งปันผลผลิตตามมาตรา 64 (1) แห่งพระราชบัญญัติปิโตรเลียม พ.ศ. 2514 ในการที่จะไม่บังคับโอนทรัพย์สินและสิทธิในการประกอบกิจการปิโตรเลียมของผู้รับสัมปทานมาเป็นของรัฐ เว้นแต่เป็นการโอนตามข้อกำหนดในสัมปทานหรือสัญญาแบ่งปันผลผลิต นอกจากนี้ ข้อ 13 (1)(ซ) ของสัมปทานปิโตรเลียม ตามแบบที่กำหนดในกฎกระทรวงกำหนดแบบสัมปทานฯ กำหนดว่า รัฐมนตรีให้ความมั่นใจว่า ในระหว่างที่สัมปทานนี้ยังมีอายุอยู่ จะไม่เปลี่ยนแปลงแต่ฝ่ายเดียวซึ่งหลักเกณฑ์เกี่ยวกับประโยชน์ สิทธิ และหน้าที่ของผู้รับสัมปทานในเรื่องส่วนข้อ 12(1)(ซ) ของสัญญาแบ่งปันผลผลิต ตามแบบที่กำหนดในกฎกระทรวงกำหนดแบบสัญญาแบ่งปันผลผลิตฯ กำหนดว่า รัฐมนตรีให้ความมั่นใจว่า ในระหว่างที่สัญญานี้ยังมีอายุอยู่ จะไม่เปลี่ยนแปลงแต่ฝ่ายเดียวซึ่งหลักเกณฑ์เกี่ยวกับประโยชน์ สิทธิ และหน้าที่ของผู้รับสัญญาในเรื่องการเสียค่าภาคหลวง ปิโตรเลียมส่วนที่เป็นกำไร และภาษีเงินได้ปิโตรเลียม ตลอดจนการคำนวณค่าภาคหลวง ปิโตรเลียมส่วนที่เป็นกำไร และภาษีเงินได้ปิโตรเลียม

ถึงแม้จะมีบทบัญญัติแห่งกฎหมายและข้อสัญญาที่กำหนดในสัมปทานและสัญญาแบ่งปันผลผลิต อย่างไรก็ตาม รัฐบาลไทยก็ยังอาจใช้อำนาจรัฐฝ่ายเดียวมีการกระทำที่ส่งผลกระทบต่อประโยชน์ของผู้รับสัมปทานและผู้รับสัญญาแบ่งปันผลผลิต ซึ่งศาสตราจารย์ Peter Cameron ได้ให้คำจำกัดความถึงลักษณะของการใช้อำนาจในลักษณะดังกล่าวว่าเป็น “unilateral action against investor interests”⁷ ยกตัวอย่างเช่น รัฐอาจตีความว่าการแก้ไขกฎหมายโดยผ่านการใช้อำนาจนิติบัญญัติ เช่น การแก้ไขกฎหมายระดับพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงและใช้พื้นที่หรือทรัพยากรของรัฐอื่น หรือแก้ไขให้ต้องเสียค่าตอบแทนการใช้ทรัพยากรดังกล่าวเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญซึ่งส่งผลให้ผู้รับสัมปทานหรือผู้รับสัญญามีรายรับหรือกำไรลดลงอย่างมีนัยสำคัญอันเป็นผลจากการแก้ไขกฎหมายดังกล่าวนี้มิได้เป็นการฝ่าฝืนต่อหน้าที่ตามมาตรา 64 (1) แห่งพระราชบัญญัติปิโตรเลียม พ.ศ. 2514 และการให้หลักประกันเพื่อคุ้มครองผู้รับสัมปทานและผู้รับสัญญาตามข้อกำหนดในสัมปทานและสัญญาแบ่งปันผลผลิต

หากเกิดข้อพิพาทตามกรณีตัวอย่างข้างต้นขึ้น ย่อมเกิดประเด็นข้อกฎหมายให้ต้องพิจารณาว่า รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพลังงานนั้นได้ปฏิบัติตามสัมปทานหรือสัญญาแบ่งปันผลผลิตหรือไม่ หรือเป็นกรณีที่ยอยู่นอกเหนือจากขอบเขตความคุ้มครองตั้งแต่ต้น หากเกิดข้อพิพาทในลักษณะดังกล่าวขึ้นแล้ว ย่อมเกิดคำถามขึ้นว่าระบบการระงับข้อพิพาทของประเทศไทยมีความพร้อมหรือศักยภาพที่จะระงับข้อพิพาทในลักษณะดังกล่าวหรือไม่

2.2 ระบบการระงับข้อพิพาทที่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจรัฐ

ในระบบกฎหมายไทยนั้น สัญญาสัมปทานปิโตรเลียมและสัญญาแบ่งปันผลผลิตมีสถานะเป็นสัญญาทางปกครองตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ซึ่งบัญญัติว่า “สัญญาทางปกครองหมายความว่า สัญญาที่คู่สัญญาอย่างน้อยฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นหน่วยงานทางปกครองหรือเป็นบุคคลที่กระทำการแทนรัฐ และมีลักษณะเป็นสัญญาสัมปทาน สัญญาจัดทำบริการสาธารณะ หรือจัดให้มีสิ่งสาธารณูปโภค หรือแสวงหาประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ” เมื่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพลังงานใช้อำนาจตามมาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ให้สิทธิในการสำรวจและผลิตปิโตรเลียมซึ่งเป็นทรัพยากรธรรมชาติของรัฐ ผ่านสัมปทานและสัญญาแบ่งปันผลผลิต ดังนั้น สัมปทานปิโตรเลียมและสัญญาแบ่งปันผลผลิตจึงมีสถานะเป็นสัญญาทางปกครอง

⁷ Peter D Cameron, (July, 2006), *Stabilisation in Investment Contracts and Changes of Rules in Host Countries: Tools for Oil & Gas Investors* <<https://www.international-arbitration-attorney.com/wp-content/uploads/arbitrationlaw4-Stabilisation-Paper.pdf>> accessed 14 August 2023, 24.

มาตรา 9 (4) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 บัญญัติว่า “คดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง” นั้นเป็นคดีที่ศาลปกครองมีอำนาจพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่ง ซึ่งศาลปกครองมีอำนาจกำหนดค่าบังคับในคำพิพากษาให้สั่งให้ใช้เงินหรือให้ส่งมอบทรัพย์สินหรือให้กระทำการหรืองดเว้นกระทำการโดยจะกำหนดระยะเวลาและเงื่อนไขอื่น ๆ ไว้ด้วยก็ได้ ในกรณีที่มีการฟ้องเกี่ยวกับการกระทำละเมิดหรือความรับผิดของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือการฟ้องเกี่ยวกับสัญญาทางปกครองตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (3)

อย่างไรก็ตาม การฟ้องคดีหน่วยงานของรัฐเป็นคดีซึ่งจะถูกพิพากษาหรือมีการดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยศาลของประเทศที่เป็นเจ้าของทรัพยากรธรรมชาติ และเป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตยนั้นย่อมก่อให้เกิดความกังวลแก่ผู้รับสัมปทานหรือผู้รับสัญญาแบ่งปันผลผลิตซึ่งเป็นฝ่ายนักลงทุนได้ เช่น อาจเกิดความไม่เป็นธรรมในการพิจารณา หรือการไม่คุ้มครองสิทธิประโยชน์ที่นักลงทุนพึงได้รับอย่างเป็นธรรมจากการลงทุนและแบกรับความเสี่ยงจากการประกอบกิจการโดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีที่นักลงทุนนั้นเป็นนักลงทุนต่างชาติ⁸ การให้หลักประกันการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพซึ่งย่อมรวมไปถึงสิทธิในทรัพย์สินตามกฎหมาย เช่น มาตรา 3 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ซึ่งบัญญัติให้ศาลต้องปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ กฎหมาย และหลักนิติธรรม เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติและความผาสุกของประชาชนโดยรวมนั้นหมายรวมถึงการคุ้มครองนักลงทุนต่างชาติ และคุ้มครองประโยชน์จากการลงทุนเพื่อสำรวจและผลิตปิโตรเลียมหรือไม่ ซึ่งประเด็นต้องวิเคราะห์ต่อไปว่าหลักนิติธรรม (Rule of Law) ซึ่งเรียกร้องให้ปฏิบัติต่อบุคคลอย่างเท่าเทียมกัน (Equality) กล่าวจะต้องปฏิบัติต่อบุคคลซึ่งตกอยู่ในสถานการณ์เดียวกันหรือคล้ายกันให้เหมือนกัน และปฏิบัติต่อบุคคลในสถานการณ์ที่แตกต่างกันอย่างแตกต่างกันด้วย⁹

2.3 การลดความเป็นการเมืองของข้อพิพาทเกี่ยวกับการลงทุนด้านพลังงาน

ในบริบทของการลงทุนในกิจการพลังงานนั้น สนธิสัญญาฉบับพลังงานหรือ The Energy Charter Treaty (“ECT”) ได้สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นที่รัฐซึ่งเปิดให้มีการลงทุนในกิจการพลังงานนั้น มีความจำเป็นที่จะต้องจัดให้มีระบบการระงับข้อพิพาทที่เพียงพอโดย เครื่องมือหรือกลไกในการระงับข้อพิพาทนั้นหมายรวมถึงอนุญาโตตุลาการภายในประเทศและอนุญาโตตุลาการระหว่างประเทศ โดยการระงับข้อพิพาทนั้นจะต้องเป็นไปโดยสอดคล้องกับกฎหมายเกี่ยวกับการลงทุนและอนุญาโตตุลาการ¹⁰

อนุญาโตตุลาการระหว่างประเทศเป็นทางเลือกหลักของนักลงทุนในการโต้แย้งการกระทำของรัฐผู้รับการลงทุน (host state) อันเป็นข้อพิพาทเกี่ยวกับการลงทุน เหตุที่อนุญาโตตุลาการระหว่างประเทศเป็นทางเลือกหนึ่งที่มีประสิทธิภาพในการระงับข้อพิพาทนั้น เนื่องจากอนุญาโตตุลาการช่วยลดความเป็นการเมือง (depoliticize) ข้อพิพาทเกี่ยวกับการลงทุน ทั้งยังมีส่วนที่เปิดโอกาสให้คู่กรณีมีอิสระในการควบคุมกระบวนการมากขึ้น อันจะส่งผลต่อการบังคับคำชี้ขาด (awards) และความชอบธรรม (legitimacy)¹¹

ดังนั้น ในมิตินี้การกำหนดให้คู่กรณีไม่สามารถตกลงกันได้ภายในระยะเวลาตามวรรคหนึ่ง ให้ดำเนินการระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการตามวิธีการที่กำหนดไว้ในข้อบังคับอนุญาโตตุลาการของคณะกรรมการว่าด้วยกฎหมายการค้าระหว่างประเทศแห่งสหประชาชาติ (UNCITRAL ARBITRATION RULES) ตามมาตรา 53 แห่งพระราชบัญญัติปิโตรเลียม พ.ศ. 2514 ประกอบกับข้อ 13 ตามสัมปทานและสัญญาแบ่งปันผลผลิตตามกฎหมายกำหนดแบบสัมปทานฯ และกฎกระทรวง

⁸ Ivar Alvik, (2020), The Justification of Privilege in International Investment Law: Preferential Treatment of Foreign Investors as a Problem of Legitimacy, The European Journal of International Law Vol.31 No.1 289, 292.

⁹ Ibid, 292.

¹⁰ THE INTERNATIONAL ENERGY CHARTER CONSOLIDATED ENERGY CHARTER TREATY, (January, 2016) <<https://www.energycharter.org/fileadmin/DocumentsMedia/Legal/ECTC-en.pdf>> accessed 14 August 2023, 18

¹¹ UNCTAD, (2010), Investor-State Disputes: Prevention and Alternatives to Arbitration, <https://unctad.org/system/files/official-document/diaeia200911_en.pdf> accessed 8 June 2023

กำหนดแบบสัญญาแบ่งปันผลผลิตฯ จึงเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับหลักการระงับข้อพิพาทเพื่อคุ้มครองนักลงทุนซึ่งมีภาระรับผิดชอบในการลงทุนและแบกรับความเสี่ยงจากการประกอบกิจการสำรวจและผลิตปิโตรเลียม

นอกจากนี้ การกำหนดให้การระงับข้อพิพาทเกี่ยวกับการลงทุนและประกอบกิจการสำรวจและผลิตปิโตรเลียม โดยอนุญาโตตุลาการนั้นยังเป็นกลไกที่เปิดโอกาสให้ การระงับข้อพิพาทเป็นไปโดยผู้รู้เชี่ยวชาญทั้งด้านเทคนิค ด้านปิโตรเลียม มีความเข้าใจถึงการวิเคราะห์ทางการเงินและการประกอบธุรกิจปิโตรเลียม มีความเข้าใจถึงข้อกฎหมายและหลักการที่สามารถรักษาคุณภาพของรัฐเจ้าของทรัพยากรและนักลงทุนซึ่งมีได้จำกัดการพิจารณาเพียงข้อกฎหมาย หากแต่เป็นความเชี่ยวชาญทางเทคนิค องค์ความรู้ด้านธุรกิจ และข้อกฎหมายประกอบกัน

3. การประกอบกิจการอัดก๊าซเรือนกระจกลงในหลุมปิโตรเลียมในยุคการเปลี่ยนผ่านทางพลังงาน: การอัดก๊าซเรือนกระจกลงในหลุมปิโตรเลียมเพื่อกักเก็บอย่างถาวร

ในยุคของการ “เปลี่ยนผ่านทางพลังงาน (Energy Transition)” ซึ่งมุ่งเน้นการเปลี่ยนผ่านของภาคพลังงานซึ่งอาศัยเชื้อเพลิงจากซากดึกดำบรรพ์ไปสู่ภาคพลังงานที่ปล่อยคาร์บอนเป็นศูนย์ (zero-carbon) นั้น ผู้รับสัมปทานปิโตรเลียมและผู้รับสัญญาแบ่งปันผลผลิตนั้นอาจมีการประกอบกิจการที่มีขอบเขตเกินไปกว่าการสำรวจและผลิตปิโตรเลียม ผู้ประกอบกิจการปิโตรเลียมซึ่งเป็นผู้รับสิทธิประกอบกิจการตามมาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติปิโตรเลียม พ.ศ. 2514 โดยอาจรับเอาคาร์บอนไดออกไซด์หรือก๊าซเรือนกระจกอื่น (ซึ่งจะเรียกโดยรวมว่า “ก๊าซเรือนกระจก”) ที่ถูกดักจับมาจากแหล่งกำเนิดอื่นและถูกขนส่งมายังแปลงสำรวจและพื้นที่ผลิตเพื่อให้มีการอัดก๊าซเรือนกระจกลงในแหล่งชั้นหินซึ่งถูกซึ่งเป็นหลุมสำรวจหรือหลุมผลิตปิโตรเลียมได้ หากจะมีการประกอบกิจการอัดก๊าซเรือนกระจกลงในหลุมปิโตรเลียมเพื่อกักเก็บอย่างถาวรแล้ว ย่อมเกิดความท้าทายว่าพระราชบัญญัติปิโตรเลียม พ.ศ. 2514 นั้นจะสามารถถูกใช้เพื่อเป็นฐานในการให้สิทธิประกอบกิจการและกำกับดูแลการประกอบกิจการอัดก๊าซเรือนกระจกลงในหลุมปิโตรเลียมได้หรือไม่

3.1 สิทธิในการประกอบกิจการอัดก๊าซเรือนกระจกลงในหลุมปิโตรเลียมเพื่อกักเก็บอย่างถาวร

สถานที่กักเก็บคาร์บอนที่ถูกดักจับได้จะต้องมีลักษณะทางธรณีวิทยาที่เหมาะสม เช่น มีชั้นหินที่สามารถป้องกันไม่ให้คาร์บอนที่ถูกกักเก็บแล้วถูกปล่อยขึ้นมาได้อีก โดย IEA Greenhouse Gas R&D Programme (IEAGHG) ซึ่งเป็นโครงการความร่วมมือเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมซึ่งจะช่วยลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกทั้งจากระบบพลังงานและกระบวนการในเชิงอุตสาหกรรมโดยเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรพลังงานระหว่างประเทศ (International Energy Agency หรือ “IEA”) ได้ตั้งข้อสังเกตว่าสถานที่กักเก็บคาร์บอนนั้นมักจะต้องมีความลึกกว่า 800 เมตร ทั้งนี้ เพื่อให้การกักเก็บนั้นเป็นไปอย่างปลอดภัยและเป็นโดยถาวร ในทางปฏิบัติ บ่อปิโตรเลียมมีศักยภาพในการกักเก็บคาร์บอน ด้วยเหตุนี้ “ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมปิโตรเลียม” อาจกลายเป็นผู้ดำเนินการในธุรกิจอัดเก็บคาร์บอนได้¹²

อย่างไรก็ตาม นิยามของกิจการสำรวจและผลิตปิโตรเลียมตามที่ปรากฏในมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติปิโตรเลียม พ.ศ. 2514 ยังไม่รวมการสำรวจเพื่อค้นหาแหล่งอัดเก็บคาร์บอนไดออกไซด์ หรือก๊าซเรือนกระจกอื่นลงในแหล่งอัดเก็บคาร์บอน ผู้รับสัมปทาน สัญญาแบ่งปันผลผลิต และผู้รับสัญญาจ้างบริการจึงไม่อาจนำเอาก๊าซเรือนกระจกซึ่งรวมถึงคาร์บอนไดออกไซด์ที่ถูกดักจับได้นอกแปลงสำรวจและผลิตปิโตรเลียมเพื่ออัดลงหลุมผลิตปิโตรเลียมได้ จึงอาจกล่าวได้ว่าพระราชบัญญัติปิโตรเลียม

¹² ปิติ เอี่ยมจรรย์ลาภ, (2566), การกำกับดูแลการประกอบกิจการดักจับ ใช้ประโยชน์ และกักเก็บคาร์บอนไดออกไซด์: วิเคราะห์ขอบเขตและบทบาท ของพระราชบัญญัติปิโตรเลียม พ.ศ. 2514 วารสารกฎหมาย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีที่ 41 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม 2566, 7.

พ.ศ. 2514 ยังไม่มีศักยภาพในการส่งเสริมการลงทุนและประกอบกิจการกักเก็บก๊าซเรือนกระจกในประเทศไทย ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะไปสู่เป้าหมายด้านความเป็นกลางทางคาร์บอน (carbon neutrality) ของประเทศไทย

ผู้เขียนมีความเห็นว่าหากจะมีการอัดคาร์บอนไดออกไซด์หรือก๊าซเรือนกระจกอื่น (ซึ่งถูกกำหนดตามกฎหมายว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ) ที่ถูกดักจับและถูกขนส่งมายังแปลงสำรวจหรือผลิตปิโตรเลียมแล้วควรจะมีการแก้ไขบทบัญญัติในพระราชบัญญัติปิโตรเลียม พ.ศ. 2514 เพื่อเปิดโอกาสให้รัฐอนุญาตให้ผู้รับสัมปทาน สัญญาแบ่งปันผลผลิต และผู้รับสัญญาจ้างบริการสามารถใช้หลุมปิโตรเลียมซึ่งเป็นทรัพยากรธรรมชาติเพื่ออัดเก็บก๊าซเรือนกระจกดังกล่าวได้ โดยอาจพัฒนาระบบใบอนุญาตเพื่อกำกับดูแลและการประกอบกิจการอัดคาร์บอนตามแนวทางของ Energy Act 2008 และ Carbon Dioxide (Licensing etc.) Regulations 2010 (SI 2010/2221) ของสหราชอาณาจักร

3.2 หน้าที่ของผู้ประกอบการอัดก๊าซเรือนกระจกในหลุมปิโตรเลียมเพื่อกักเก็บอย่างถาวร

การประกอบกิจการอัดก๊าซเรือนกระจกในหลุมสำรวจหรือผลิตปิโตรเลียมนั้นอาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น หากเกิดการรั่วไหลของก๊าซเรือนกระจกภายหลังจากที่ได้มีการอัดลงในหลุมแล้ว ดังนั้น จึงควรมีบทบัญญัติที่กำหนดหน้าที่ให้ผู้ประกอบการอัดเก็บก๊าซเรือนกระจกมีหน้าที่ตามกฎหมายในการติดตาม ตรวจสอบ และเฝ้าระวัง ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด โดยการบัญญัติหน้าที่ดังกล่าวนี้สอดคล้องกับ Article 13 แห่ง EU Directive 2009/31/EC (on the geological storage of carbon dioxide)

แม้สิทธิในการประกอบกิจการอัดเก็บก๊าซเรือนกระจก เช่น การดำเนินการอัดคาร์บอนลงในแหล่งอัดเก็บสิ้นสำเร็จลงแล้ว หรือ เป็นกรณีที่จะต้องมีการปิดแหล่งอัดเก็บคาร์บอน อย่างไรก็ตาม ยังมีความเสี่ยงที่คาร์บอนที่ถูกอัดเก็บนั้นจะรั่วไหลและจำเป็นต้องมีการติดตาม ตรวจสอบ และเฝ้าระวังภายหลังการปิดแหล่งอัดเก็บหรือที่เรียกว่า “Post-Closure Obligations” ดังนั้น จึงควรมีการบัญญัติหน้าที่ของผู้ประกอบการอัดเก็บก๊าซเรือนกระจกเอาไว้ในกฎหมาย

นอกจากนี้ พนักงานเจ้าหน้าที่จะเป็นผู้มีบทบาทในการ ติดตาม ตรวจสอบ และเฝ้าระวังแหล่งอัดเก็บก๊าซเรือนกระจกที่ถูกปิดแล้วต่อไปจึงควรกำหนดให้บรรดาค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องจากการปฏิบัติหน้าที่นั้นให้เป็นความรับผิดชอบของผู้ประกอบการอัดเก็บ การบัญญัติถึงหน้าที่ของผู้ประกอบการก๊าซเรือนกระจกภายหลังการปิดหลุมปิโตรเลียม และความรับผิดชอบในเรื่องค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องนั้นเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับ Article 17 แห่ง EU Directive 2009/31/EC (on the geological storage of carbon dioxide)

เมื่อมีการปิดหลุมปิโตรเลียมที่ถูกใช้เพื่ออัดเก็บก๊าซเรือนกระจกแล้ว จะต้องมีการกำกับดูแลแหล่งอัดเก็บที่ถูกปิดแล้วต่อไป ทั้งนี้ เพื่อติดตาม ตรวจสอบ และเฝ้าระวังผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรืออันตรายที่อาจเกิดขึ้นจากการเคลื่อนตัวหรือรั่วไหลของก๊าซเรือนกระจกที่ถูกอัดเก็บแล้ว หรือที่เรียกว่า “Transfer of Responsibility”

ดังนั้น จึงควรมีการกำหนดหน้าที่ให้ผู้ประกอบการอัดเก็บก๊าซเรือนกระจกในการนำส่งข้อมูลที่จำเป็นเพื่อแสดงให้เห็นว่าการประกอบการสิ้นสุดลงแล้ว และผู้ประกอบการได้วางหลักประกันทางการเงินแล้ว ก่อนที่จะมีการโอนความรับผิดชอบให้กับกรมเชื้อเพลิงธรรมชาติต่อไป ซึ่งเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับ Article 18 แห่ง EU Directive 2009/31/EC (on the geological storage of carbon dioxide)

จะเห็นได้ว่าหน้าที่ของผู้ประกอบการอัดก๊าซเรือนกระจกในหลุมสำรวจและผลิตปิโตรเลียมอย่างถาวรมีความแตกต่างไปจากหน้าที่ของผู้ประกอบการสำรวจและผลิตปิโตรเลียมซึ่งเป็นการประกอบการเพื่อ “ดึงเอาทรัพยากรปิโตรเลียมขึ้นมาจากแหล่งกำเนิด” มิใช่ “การนำเอาก๊าซเรือนกระจกอัดลงแหล่งกำเนิดปิโตรเลียม” หากผู้รับสัมปทาน ผู้รับสัญญาแบ่งปันผลผลิต และผู้รับสัญญาจ้างบริการตามมาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติปิโตรเลียม พ.ศ. 2514 ประสงค์จะประกอบกิจการอัดก๊าซเรือนกระจกในหลุมปิโตรเลียมควบคู่ไปกับการประกอบกิจการสำรวจและผลิตปิโตรเลียม หรือแม้กระทั่งจะประกอบกิจการอัดก๊าซเรือนกระจกในหลุมปิโตรเลียมต่อไปแม้ว่าจะสิ้นระยะเวลาสัมปทาน สัญญาแบ่งปันผลผลิต และสัญญาจ้างบริการ

ผู้ประกอบการเหล่านี้ย่อมมีหน้าที่เพิ่มเติมจากหน้าที่เกี่ยวกับการสำรวจและผลิตปิโตรเลียมเดิม เช่น จะต้องติดตาม ตรวจสอบ เฝ้าระวังการรั่วไหลของก๊าซเรือนกระจกที่ถูกอัดเก็บภายหลังจากที่ปิดหลุมแล้ว และความรับผิดที่อาจเกิดขึ้นหลังจากการที่ได้มีการโอนความรับผิดชอบให้กับรัฐแล้ว ตลอดจนอาจมีหน้าที่ในการวางหลักประกันแก่รัฐหากมีการโอนความรับผิดชอบในการติดตาม ตรวจสอบ และเฝ้าระวังการรั่วไหลของก๊าซเรือนกระจกให้กับรัฐแล้ว

4. ข้อพิพาทที่อาจเกิดขึ้นจากการประกอบกิจการอัดก๊าซเรือนกระจกในหลุมปิโตรเลียมเพื่อกักเก็บอย่างถาวรและการระงับข้อพิพาท

หากเกิดการรั่วไหลของก๊าซเรือนกระจกที่ถูกอัดเก็บในหลุมปิโตรเลียมแล้ว ผู้รับสัมปทาน ผู้รับสัญญาแบ่งปันผลผลิต และผู้รับสัญญาจ้างบริการที่ได้รับสิทธิในการประกอบกิจการจะมีความรับผิดชอบตามหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด และอาจมีหน้าที่ตามสัมปทานหรือสัญญาที่ถูกแก้ไข หรือตามใบอนุญาตประกอบกิจการอัดเก็บก๊าซเรือนกระจกที่ได้รับ และย่อมมีความเป็นไปได้ที่อาจเกิดข้อพิพาทขึ้นกับรัฐเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว

4.1 ข้อพิพาทที่อาจเกิดขึ้น

ยกตัวอย่างเช่น หากเกิดการรั่วไหลของคาร์บอนไดออกไซด์ที่ถูกอัดเก็บ และหน่วยงานของรัฐใช้อำนาจในการบังคับหลักประกันที่ผู้รับสัมปทาน ผู้รับสัญญาแบ่งปันผลผลิต และผู้รับสัญญาจ้างบริการที่ได้รับสิทธิให้ประกอบกิจการอัดเก็บก๊าซเรือนกระจกวางเอาไว้ หรือเป็นกรณีที่หลักประกันนั้นมีจำนวนไม่เพียงพอต่อความเสียหายจึงจะมีการเรียกให้วางหลักประกันเพิ่มเติมภายหลังจากที่ได้มีการปิดหลุมหรือได้มีการโอนความรับผิดชอบให้กับรัฐแล้ว แต่ผู้ประกอบการไม่เห็นด้วยโดยโต้แย้งว่าการรั่วไหลนั้นมิได้เกิดจากการอัดเก็บของตน กรณีย่อมเกิดเป็นข้อพิพาทขึ้นระหว่างรัฐและผู้ประกอบการ

หากพระราชบัญญัติปิโตรเลียม พ.ศ. 2514 นั้นถูกพัฒนาให้สามารถรองรับการให้สิทธิและกำกับดูแลการประกอบกิจการอัดเก็บก๊าซเรือนกระจกในหลุมปิโตรเลียมอย่างถาวร เช่น การบัญญัติให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพลังงานสามารถกำหนดให้สิทธิในการประกอบกิจการอัดเก็บก๊าซเรือนกระจกในหลุมปิโตรเลียมได้ โดยมีการแก้ไขเพิ่มกฎกระทรวงกำหนดแบบสัมปทานและแบบสัญญาแบ่งปันผลผลิตให้รองรับสิทธิดังกล่าวด้วย กรณีย่อมมีความจำเป็นที่ต้องพิจารณาว่าข้อพิพาทที่เกี่ยวกับการประกอบกิจการอัดเก็บก๊าซเรือนกระจกตามพระราชบัญญัติปิโตรเลียม พ.ศ. 2514 ที่ถูกแก้ไขเพิ่มเติมนี้จะถูกระงับอย่างไร โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีที่เกิดข้อโต้แย้งระหว่างรัฐและผู้ประกอบการ เช่น การที่รัฐเห็นว่าผู้ประกอบการอัดเก็บก๊าซเรือนกระจกนั้นต้องรับผิดชอบหรือจะมีการบังคับหลักประกัน

4.2 ข้อพิพาทเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ

ในอนาคตอาจมีการแก้ไขพระราชบัญญัติปิโตรเลียม พ.ศ. 2514 ให้นำมาตรา 53 แห่งพระราชบัญญัติปิโตรเลียม พ.ศ. 2514 ซึ่งกำหนดว่าข้อพิพาทที่เกี่ยวกับการที่รัฐมนตรีสั่งให้ผู้รับสัมปทานแก้ไข เหตุที่จะสั่งเพิกถอนสัมปทานตามมาตรา 52 และข้อพิพาทที่เกี่ยวกับปัญหาที่ว่าได้มีการปฏิบัติตามสัมปทานหรือไม่ ถ้าไม่สามารถตกลงกันได้ ให้ดำเนินการระงับโดยอนุญาโตตุลาการตามวิธีการที่กำหนดในสัมปทาน มาใช้กับการประกอบกิจการอัดเก็บก๊าซเรือนกระจก ซึ่งจะส่งผลให้ข้อพิพาทที่เกี่ยวกับการที่รัฐมนตรีสั่งให้ผู้ประกอบการอัดเก็บก๊าซเรือนกระจกแก้ไข เหตุที่จะสั่งเพิกถอนสิทธิประกอบกิจการอัดเก็บก๊าซเรือนกระจก และข้อพิพาทที่เกี่ยวกับปัญหาที่ว่าได้มีการปฏิบัติตามหน้าที่เกี่ยวกับการอัดเก็บคาร์บอนไดออกไซด์ตามสัมปทาน สัญญาแบ่งปันผลผลิต หรือสัญญาจากบริการหรือไม่ ถ้าไม่สามารถตกลงกันได้ ให้ดำเนินการระงับโดยอนุญาโตตุลาการตามวิธีการที่กำหนดในสัมปทาน สัญญาแบ่งปันผลผลิต หรือสัญญาจ้างบริการ

ส่งผลให้ต้องพิจารณาต่อไปว่าการระงับข้อพิพาทเกี่ยวกับการประกอบกิจการอัดเก็บก๊าซเรือนกระจกโดยผู้รับสัมปทาน ผู้รับสัญญาแบ่งปันผลผลิต หรือผู้รับสัญญาจ้างบริการนั้นควรถูกระงับโดยอนุญาโตตุลาการเช่นเดียวกับการระงับข้อพิพาท เกี่ยวกับการสำรวจและผลิตปิโตรเลียมหรือไม่ หรือใช้กระบวนการพิจารณาตัดสินโดยศาลปกครองซึ่งมีอำนาจในการพิจารณา ความชอบด้วยกฎหมายของการการใช้อำนาจปกครองตามมาตรา 9 พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542

4.2.1 การบังคับการข้อพิพาท

การประกอบกิจการอัดเก็บก๊าซเรือนกระจกในแหล่งอัดเก็บอย่างถาวรนั้นมีลักษณะแตกต่างไปจากการประกอบกิจการสำรวจและผลิตปิโตรเลียมและเป็นการประกอบกิจการที่จำเป็นต้องอาศัยเทคนิค ความเชี่ยวชาญ และเทคโนโลยีเฉพาะ ในประเด็นนี้หอการค้านานาชาติ (International Chamber of Commerce หรือ “ICC”) ได้ตั้งข้อสังเกตว่าข้อพิพาทเกี่ยวกับการอัดเก็บก๊าซเรือนกระจกอย่างถาวรนั้นมีลักษณะเป็นข้อพิพาทเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ (Climate Change Related Disputes)

การลดผลกระทบต่อปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศนั้นจำเป็นที่จะต้องอาศัยการลงทุนเพื่อพัฒนาระบบการจัดการและให้บริการพลังงาน การจัดการที่ดิน โครงสร้างพื้นฐาน และระบบที่รองรับอุตสาหกรรม การลงทุนดังกล่าวอาจเกิดขึ้นโดยผ่านสัญญาที่รองรับการลงทุนและสัญญากับรัฐบาลรูปแบบใหม่ ๆ ซึ่งย่อมส่งผลให้เกิดข้อพิพาทในรูปแบบใหม่ ๆ ขึ้นด้วย ข้อพิพาทดังกล่าวอาจเกิดขึ้นจาก¹³

(1) สัญญาเพื่อรองรับการพัฒนาและระบบพลังงานให้ตอบสนองต่อการเปลี่ยนผ่าน บรรเทาผลกระทบหรือปรับเปลี่ยนตาม Paris Agreement (ความตกลงตามกรอบอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (United Nations Framework Convention on Climate Change-UNFCCC) เพื่อกำหนดมาตรการลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2563 ซึ่งประเทศไทยได้ให้สัตยาบันความตกลงปารีสเมื่อวันที่ 21 กันยายน พ.ศ. 2559)

(2) สัญญาที่มีได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศเป็นการเฉพาะเจาะจง แต่เป็นข้อพิพาทที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศหรือประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม และ

(3) ข้อสัญญาซึ่งทำขึ้นเพื่อระงับข้อพิพาทเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศหรือข้อพิพาทด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งรวมถึงการทำสัญญากับบุคคลที่ได้รับผลกระทบ

รัฐบาลไทยได้ส่งยุทธศาสตร์การลดก๊าซเรือนกระจกของประเทศในระยะกลางและระยะยาว (Mid-century, Long-term Low Greenhouse Gas Emission Development Strategy) ซึ่งเป็นการนำเสนอภายใต้พันธกรณี Paris Agreement เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2564 โดยระบุเอาไว้อย่างชัดเจนว่าการดักจับและกักเก็บคาร์บอนไดออกไซด์นั้นเป็นมาตรการสำคัญในภาคพลังงาน (Energy Sector) ที่จะถูกใช้เพื่อเป็นมาตรการแนวทางการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก¹⁴

ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าการประกอบกิจการอัดเก็บก๊าซเรือนกระจกนั้นเป็นมาตรการสำคัญประการหนึ่งของประเทศไทยในการดำเนินการตามพันธกรณีตาม Paris Agreement และกล่าวได้ว่าข้อพิพาทเกี่ยวกับการให้สิทธิและกำกับ

¹³ International Chamber of Commerce, (2019), Resolving Climate Change Related Disputes through Arbitration and ADR, <<https://iccwbo.org/wp-content/uploads/sites/3/2019/11/icc-arbitration-adr-commission-report-on-resolving-climate-change-related-disputes-english-version.pdf>> accessed 14 August 2023, 8.

¹⁴ UNFCCC, (October 2021), Mid-century, Long-term Low Greenhouse Gas Emission Development Strategy: Thailand, <https://unfccc.int/sites/default/files/resource/Thailand_LTS1.pdf> accessed 14 August 2023, 2.

¹⁵ Anatole Boute. (2012). Combating Climate Change Through Investment Arbitration. Fordham International Law Journal Volume 35. Issue 3. Article 7.

ดูแลการประกอบกิจการอัดเก็บก๊าซเรือนกระจกลงในหลุมปิโตรเลียมโดยผู้รับสัมปทานหรือผู้รับสัญญาแบ่งปันผลผลิตนั้น เป็นข้อพิพาทเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณามุมมองประเด็นเรื่องของการใช้อำนาจรัฐแล้วจะพบว่า การที่รัฐใช้อำนาจในการให้สิทธิประโยชน์ใด ๆ กับนักลงทุนเกี่ยวกับการประกอบกิจการอัดเก็บก๊าซเรือนกระจกลงในหลุมปิโตรเลียมนั้นเป็นประเด็นเรื่องของการใช้อำนาจของรัฐ ซึ่งการระงับข้อพิพาทโดยกระบวนการอนุญาโตตุลาการในเรื่องนี้ควรต้องคำนึงถึงหลักในเรื่องของนโยบายสาธารณะ (public policy)¹⁵ ด้วย และเมื่อพิจารณาควบคู่กับการปฏิเสธคำขอบังคับตามคำชี้ขาดตามพระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ มาตรา 44 แล้ว จะเห็นว่า การประกอบกิจการอัดเก็บก๊าซเรือนกระจกลงในหลุมปิโตรเลียมอาจเป็นประเด็นเกี่ยวกับการขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนตามมาตราดังกล่าวได้ ซึ่งต้องพิจารณาให้ชัดเจน

4.2.2 ความท้าทายของระบบกฎหมายและการบังคับการตามคำชี้ขาดอนุญาโตตุลาการ

ความรับผิดชอบเกิดจากการประกอบกิจการอัดคาร์บอนไดออกไซด์ลงในแหล่งกักเก็บนั้น อาจเกิดขึ้นจากการที่คาร์บอนไดออกไซด์ที่ถูกกักเก็บเกิดการรั่วไหล อย่างไรก็ตาม จะเกิดความท้าทายต่อระบบกฎหมายว่าจะเปิดโอกาสให้ผู้ได้รับความเสียหายมีสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากมลพิษที่เกิดขึ้นได้มากน้อยเพียงใดและในขอบเขตใด เรียกร้องจากการที่ดินถูกปนเปื้อนได้หรือไม่¹⁶ กฎหมายของแต่ละประเทศอาจจะตอบปัญหาดังกล่าวแตกต่างกันและยังอาจไม่ถูกพัฒนาให้รองรับความรับผิดชอบเกิดจากการรั่วไหลของคาร์บอนไดออกไซด์ที่ถูกกักเก็บแล้วอย่างสมบูรณ์

ในอดีตการฟ้องร้องคดีเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (climate change litigation) มักจะเป็นการฟ้องคดีบริษัทน้ำมันขนาดใหญ่ โดยมีเหตุคือการที่บริษัทเหล่านี้ผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการปล่อยก๊าซเรือนกระจกโดยตรง อย่างไรก็ตาม การฟ้องคดีเหล่านี้ประสบความยุ่งยากจากความสลับซับซ้อนของภาคพลังงาน การพิสูจน์ว่าความเสียหาย “เป็นผล” จากการกระทำของบริษัทเหล่านี้มีความยากเนื่องจากห่วงโซ่อุปทานและทางเลือกในการบริโภคจำนวนมาก¹⁷

ความยากในการพิสูจน์ความเสียหายเพื่อเรียกค่าเสียหายส่งผลให้การฟ้องร้องคดีเปลี่ยนไป เป็นการฟ้องร้องเพื่อการชดเชยเยียวยาแบบอื่นซึ่งไม่ต้องการพิสูจน์หรือมีหลักฐานของผลและการกระทำ (chain of causation) ระหว่างการกระทำของผู้ถูกฟ้องคดี เช่น การปล่อยก๊าซเรือนกระจกของบริษัทกับ ความเสียหายของผู้ฟ้องคดี เช่น ความเสียหายโดยเฉพาะที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

หากคำชี้ขาดอนุญาโตตุลาการกำหนดค่าสินไหมทดแทนให้ผู้ประกอบกิจการต้องจ่ายจากความรับผิดชอบจากการรั่วไหลของคาร์บอนไดออกไซด์ที่ถูกกักเก็บแล้วภาระการพิสูจน์จะเป็นอย่างไรแตกต่างไปจากการพิสูจน์ตามหลักกฎหมายว่าด้วยละเมิดและแนวบรรทัดฐานทางกฎหมายในประเทศนั้น ๆ แล้วคำวินิจฉัยชี้ขาดดังกล่าวอาจถูกพิจารณาว่าขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนและถูกปฏิเสธการบังคับได้

¹⁶ Ian Havercroft and Richard Macrory, (October 2014), Legal Liability and Carbon Capture and Storage: a comparative perspective, <<https://www.globalccsinstitute.com/archive/hub/publications/179798/legal-liability-carbon-capture-storage-comparative-perspective.pdf>> accessed 12 September 2023, 5.

¹⁷ Mark Clarke, Partner and Katherine Daley, Climate change disputes: The rise of rights-based claims' (White & Case, February 2022) <<https://www.whitecase.com/sites/default/files/2022-02/climate-change-disputes.pdf>> accessed 15 September 2023.

¹⁸ International Chamber of Commerce (13), Op.cit.

¹⁹ Ibid, 17-18.

4.3 ความจำเป็นและเหมาะสมในการระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการ

ICC ได้ตั้งข้อสังเกตว่าอนุญาโตตุลาการนั้นเป็นกลไกการระงับข้อพิพาทสำหรับข้อพิพาทเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศตาม UNFCCC และพิธีสารเกียวโต (Kyoto Protocol)¹⁸ การพัฒนาระบบการกำกับดูแลการลงทุนและประกอบกิจการเพื่อลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกนั้นจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาระบบการระงับข้อพิพาทซึ่งมีศักยภาพในการระงับข้อพิพาทเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศได้อย่างมีประสิทธิภาพอันเป็นการตอบสนองต่อกรอบในการกำกับดูแลการลงทุนและประกอบกิจการที่เปลี่ยนแปลงไป¹⁹

อนุญาโตตุลาการนับได้ว่าเป็นกลไกการระงับข้อพิพาทที่เกิดจากประกอบกิจการอัดเก็บก๊าซเรือนกระจก ซึ่งเป็นมาตรการในการลดก๊าซเรือนกระจก โดยเหตุผลหลายประการเช่น สามารถเปิดโอกาสให้มีการตั้งอนุญาโตตุลาการ ที่มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ และมีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการประกอบกิจการอัดเก็บก๊าซเรือนกระจก²⁰ หากมีการรั่วไหลของก๊าซเรือนกระจกที่ถูกอัดเก็บแล้ว การระงับข้อพิพาทหรือการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อป้องกันและบรรเทาผลกระทบจากการรั่วไหลนั้นจำเป็นที่จะต้องเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ซึ่งกระบวนการอนุญาโตตุลาการสามารถถูกออกแบบให้เกิดขึ้นและดำเนินการกระบวนการอย่างรวดเร็วได้ หรือดำเนินการกระบวนการแบบฉุกเฉิน²¹ และอาจมีการออกมาตรการการคุ้มครองชั่วคราว ก่อนมีคำชี้ขาดในกรณีฉุกเฉินซึ่งอาจมีกระบวนการพิจารณาและมีการออกคำสั่งเร็วกว่าการพิจารณาในศาล

นอกจากนั้น ข้อพิพาทเกี่ยวกับการประกอบกิจการอัดเก็บก๊าซเรือนกระจกยังเป็นเรื่องที่มีความซับซ้อน เนื่องจากข้อพิพาทดังกล่าวเป็นเรื่องทางเทคนิคที่มีประเด็นเชื่อมโยงกับกฎหมายและยังมีการพัฒนาอยู่ตลอด โดยเฉพาะอย่างยิ่งฐานทางกฎหมายซึ่งก่อความรับผิดชอบให้แก่ผู้ประกอบการซึ่งอาจไม่ได้จำกัดเฉพาะหลักการตามกฎหมายว่าด้วยละเมิดแบบดั้งเดิม โดยอาจจะต้องการเปรียบเทียบความรับผิดชอบตามกฎหมายในระบบของแต่ละประเทศ ประกอบกับยังมีความยากในการสร้างความยุติธรรมทั้งต่อนักลงทุนและรัฐ²² ซึ่งในส่วนของกฎหมายหรือกฎเกณฑ์ที่จะถูกนำมาใช้บังคับกับกรณีนั้น กระบวนการอนุญาโตตุลาการสามารถกำหนดให้การพิจารณาและระงับข้อพิพาทนั้นเป็นไปตามกฎหมายที่คู่กรณีตกลง²³ และมีการกำหนดให้มีการพิจารณาถึงกฎหมายระหว่างประเทศเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศพันธกรณีของรัฐตลอดจนแนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้องได้²⁴ ซึ่งจะช่วยสร้างความยืดหยุ่นและครอบคลุมต่อปัจจัยต่าง ๆ ได้อย่างรอบด้านมากขึ้น ในยุคของการเปลี่ยนผ่านสู่สังคมคาร์บอนต่ำนั้นระบบการระงับข้อพิพาทอันเกิดจากหรือเกี่ยวกับการป้องกัน บรรเทาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการดำเนินการเพื่อลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ควรจะมีศักยภาพในการรักษาดุลยภาพระหว่างภาระของนักลงทุนและภาระของรัฐ โดยมีการจัดสรรความรับผิดชอบดังกล่าวอย่างเป็นธรรม ดังนั้น การระงับข้อพิพาทเกี่ยวกับการประกอบกิจการอัดเก็บก๊าซเรือนกระจกโดยกระบวนการอนุญาโตตุลาการซึ่งมีศักยภาพในการรักษาดุลยภาพระหว่างรัฐและผู้ประกอบการหรือนักลงทุนจึงเป็นเรื่องที่จำเป็นและเหมาะสม

²⁰ Ibid, 19.

²¹ Ibid, 26 and 35.

²² Ian Havercroft and Richard Macrory (16)

²³ International Chamber of Commerce (13), Op.cit.

²⁴ Ibid, 39.

บทสรุป

การระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการตามพระราชบัญญัติปีโตรเลียม พ.ศ. 2514 นั้นยังมีความจำเป็นและมีความเหมาะสมเพื่อดึงดูดให้มีการลงทุนและประกอบกิจการสำรวจและผลิตปิโตรเลียม ในยุคที่ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรปิโตรเลียมลดลง การให้หลักประกันว่าจะไม่แก้ไขเปลี่ยนแปลงสิทธิประโยชน์จากการลงทุนแต่เพียงฝ่ายเดียวตามข้อกำหนดในสัมปทานและสัญญาแบ่งปันผลผลิตนั้นจำเป็นต้องมีกลไกการระงับข้อพิพาทที่มีความเป็นกลาง และไม่ถูกแทรกแซงในทางการเมือง ตลอดจนเป็นการระงับข้อพิพาทโดยผู้ระงับข้อพิพาทที่มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการประกอบกิจการปิโตรเลียม ดังนั้น การกำหนดให้ใช้อนุญาโตตุลาการตามวิธีการที่กำหนดไว้ในข้อบังคับอนุญาโตตุลาการซึ่งเป็นที่ยอมรับในระดับสากล เช่น ข้อบังคับอนุญาโตตุลาการของคณะกรรมการอนุสัญญาการค้าระหว่างประเทศ (United Nations Commission on International Trade Law (UNCITRAL)) หรือ ข้อบังคับอนุญาโตตุลาการของหอการค้านานาชาติ (International Chamber of Commerce (ICC)) นั้นเป็นมาตรการที่เหมาะสมและจำเป็น

อย่างไรก็ตาม หากพระราชบัญญัติปีโตรเลียม พ.ศ. 2514 ถูกพัฒนาให้เป็นฐานทางกฎหมายในการรองรับให้ผู้รับสัมปทานและสัญญาแบ่งปันผลผลิตสามารถประกอบกิจการอัดก๊าซเรือนกระจกลงในหลุมปิโตรเลียมด้วย และได้ถูกขยายการบังคับใช้ให้ครอบคลุมไปถึงการกำกับดูแลการประกอบกิจการภายหลังจากที่ได้ปิดหลุมปิโตรเลียมที่ถูกใช้เพื่ออัดเก็บก๊าซเรือนกระจกอย่างถาวรโดยมีบทบัญญัติเกี่ยวกับ หน้าที่ในการติดตาม ตรวจสอบ และเฝ้าระวังภายหลังจากการปิดหลุมและความรับผิดชอบภายหลังจากที่ได้มีการโอนความรับผิดชอบให้กับรัฐแล้ว ด้วยเหตุนี้ จึงต้องมีการพัฒนาระบบกฎหมายไทยให้สามารถรองรับการระงับข้อพิพาทที่เกี่ยวกับการประกอบกิจการหรือการกำกับดูแลการอัดก๊าซเรือนกระจกในหลุมปิโตรเลียมให้สอดคล้องกับการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติปีโตรเลียม พ.ศ. 2514

ผู้เขียนมีความเห็นว่าข้อพิพาทที่เกี่ยวกับการประกอบกิจการหรือการกำกับดูแลการอัดก๊าซเรือนกระจกในหลุมปิโตรเลียมนั้นเป็นข้อพิพาทเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศตามแนวทางการพิจารณาของ ICC โดยเป็นมาตรการในการลดก๊าซเรือนกระจกของประเทศไทยภายใต้ Paris Agreement ด้วยเหตุนี้ การระงับข้อพิพาทที่เกี่ยวกับกิจการอัดเก็บก๊าซเรือนกระจกโดยผู้ประกอบกิจการปิโตรเลียมตามมาตรา 23 พระราชบัญญัติปีโตรเลียม พ.ศ. 2514 จึงควรถูกระงับโดยอนุญาโตตุลาการซึ่งเป็นกลไกการระงับข้อพิพาทที่เปิดโอกาสให้มีการระงับข้อพิพาทโดยผู้เชี่ยวชาญ โดยเป็นกระบวนการที่รวดเร็วและตอบสนองต่อสถานการณ์ฉุกเฉินโดยเฉพาะอย่างยิ่งหากเกิดเหตุรั่วไหลของก๊าซเรือนกระจกที่ถูกอัดเก็บ และเป็นระบบการระงับข้อพิพาทที่มีความเป็นกลางโดยอาศัยกฎหมายและหลักเกณฑ์ที่มีความเป็นพลวัตรสอดคล้องกับการพัฒนาของเทคโนโลยีและความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ ตลอดจนมีศักยภาพในการรักษาตุลาการระหว่างภาระของนักลงทุนและภาระของรัฐ โดยมีการจัดสรรความรับผิดชอบดังกล่าวอย่างเป็นธรรม

องค์ความรู้ใหม่

นอกจากจะมีศักยภาพเป็นหลักประกันทางกฎหมายเพื่อสนับสนุนให้มีการลงทุนและแบกรับความเสี่ยงในการประกอบกิจการสำรวจและผลิตปิโตรเลียมแล้ว การระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการยังมีศักยภาพในการเป็นกลไกทางกฎหมายที่สร้างระบบกฎหมายที่เอื้ออำนวยต่อการลงทุนเพื่อคุ้มครองการลงทุนที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนผ่านไปยังสังคมคาร์บอนต่ำอีกด้วย การลงทุนเพื่อลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกนั้นรวมถึงการลงทุนเพื่อประกอบกิจการอัดก๊าซเรือนกระจกในหลุมปิโตรเลียม ข้อพิพาทที่เกี่ยวกับการลงทุนและประกอบกิจการอัดก๊าซเรือนกระจกดังกล่าวสมควรที่จะถูกระงับโดยอนุญาโตตุลาการที่มีความเชี่ยวชาญ รวดเร็ว และเป็นกลาง

เอกสารอ้างอิง

กฎหมาย

พระราชบัญญัติปิโตรเลียม พ.ศ. ๒๕๑๔

มติคณะรัฐมนตรี เรื่อง การทำสัญญาระหว่างหน่วยงานของรัฐกับเอกชน เมื่อวันที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๕๒.

มติคณะรัฐมนตรี เรื่อง ขอแก้ไขมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๕๒ (เรื่อง การทำสัญญาระหว่างหน่วยงานของรัฐกับเอกชน) เมื่อวันที่ ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๕๘

บทความ

ปิติ เอี่ยมจำรูญลาภ. (๒๕๖๖). การกำกับดูแลการประกอบกิจการดักจับ ใช้ประโยชน์ และกักเก็บคาร์บอนไดออกไซด์:

วิเคราะห์ขอบเขตและบทบาท ของพระราชบัญญัติปิโตรเลียม พ.ศ. ๒๕๑๔ วารสารกฎหมาย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีที่ ๔๑ ฉบับที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๖๖.

Anatole Boute. (2012). Combating Climate Change Through Investment Arbitration. Fordham International Law Journal Volume 35. Issue 3. Article 7.

Ivar Alvik. (2020). The Justification of Privilege in International Investment Law: Preferential Treatment of Foreign Investors as a Problem of Legitimacy. The European Journal of International Law Vol.31 No.1.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

Ian Havercroft and Richard Macrory, (October 2014), Legal Liability and Carbon Capture and Storage: a comparative perspective, <<https://www.globalccsinstitute.com/archive/hub/publications/179798/legal-liability-carbon-capture-storage-comparative-perspective.pdf>> accessed 12 September 2023.

International Chamber of Commerce. (2019). Resolving Climate Change Related Disputes through Arbitration and ADR, <<https://iccwbo.org/wp-content/uploads/sites/3/2019/11/icc-arbitration-adr-commission-report-on-resolving-climate-change-related-disputes-english-version.pdf>> accessed 14 August 2023.

Mark Clarke, Partner and Katherine Daley, Climate change disputes: The rise of rights-based claims' (White & Case, February 2022) < <https://www.whitecase.com/sites/default/files/2022-02/climate-change-disputes.pdf>> accessed 15 September 2023.

Peter D Cameron. (July, 2006). Stabilisation in Investment Contracts and Changes of Rules in Host Countries: Tools for Oil & Gas Investors. <<https://www.international-arbitration-attorney.com/wp-content/uploads/arbitrationlaw4-Stabilisation-Paper.pdf>> accessed 14 August 2023.

THE INTERNATIONAL ENERGY CHARTER CONSOLIDATED ENERGY CHARTER TREATY. (January, 2016).

<<https://www.energycharter.org/fileadmin/DocumentsMedia/Legal/ECTC-en.pdf>> accessed 14 August 2023.

UNCTAD. (2010). Investor–State Disputes: Prevention and Alternatives to Arbitration. <https://unctad.org/system/files/official-document/diaeia200911_en.pdf> accessed 8 June 2023.

UNFCCC. (October 2021). Mid-century, Long-term Low Greenhouse Gas Emission Development Strategy: Thailand. <https://unfccc.int/sites/default/files/resource/Thailand_LTS1.pdf> accessed 14 August 2023.